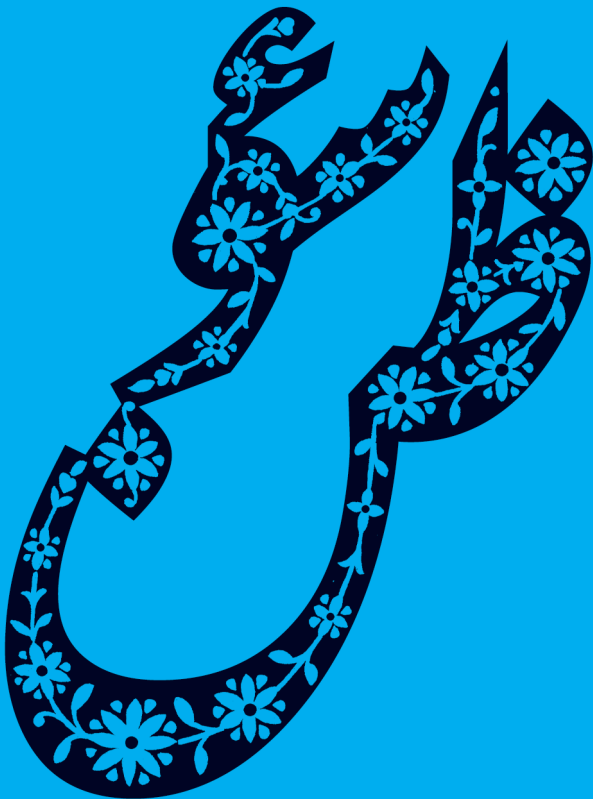
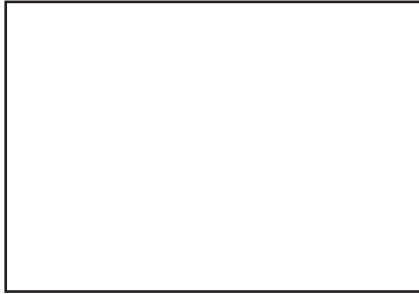

چند

اعظم السادات حسینی

مجموعه گل

چهل حدیث سوء ظن

تهیه و تدوین: اداره امور فرهنگی آستان قدس رضوی

نویسنده: اعظم السادات حسینی

مدیر هنری و طراح گرافیک: رضا باباجانی

صفحه آرایی: محمود بازدار

تذهیب جلد: سیده فهیمه کاظمی

ناشر: انتشارات قدس رضوی

نوبت چاپ: دوم - ۱۳۹۱

شمارگان: ۳۰۰۰

چاپ: مؤسسه فرهنگی قدس

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۷۹۴-۹۴-۶

نشانی تهیه کننده: مشهد، حرم مطهر، صحن جامع رضوی

ضلع غربی، اداره امور فرهنگی

تلفن: ۰۵۱۱-۲۰۰۲۵۶۷

صندوق پستی: ۳۵۱-۹۱۷۳۵

حق چاپ محفوظ است.

سوء ظن

- ۱ خوش بینی نیکوترین خصلت
- ۲ برترین پارسایی
- ۳ توجیه زیبا
- ۴ شناخت استوار
- ۵ عذر نیکو
- ۶ ریشه ی خوش گمانی
- ۷ آرامش و سلامت
- ۸ پیشرفت امور
- ۹ جذب محبت
- ۱۰ کاهش اندوه
- ۱۱ رهایی از غیبت
- ۱۲ واقعیت بخشیدن به گمان نیک
- ۱۳ بدترین گناه
- ۱۴ بدگمانی به مؤمن، بدگمانی به پروردگار
- ۱۵ دروغ ترین سخن
- ۱۶ بزرگ ترین بدی ها
- ۱۷ هم نشینی با بدان
- ۱۸ بد نهاد
- ۱۹ حُسن نگاه
- ۲۰ عامل سوء ظن

مجموعه گل

گمان شرور	۲۱
گمان پست	۲۲
سرزنش	۲۳
بدبینی و نیاز	۲۴
بی اعتمادی	۲۵
سرزنش خویش	۲۶
گریزان	۲۷
بیمار	۲۸
گمان و غیبت	۲۹
سوق دهنده به بدی ها	۳۰
تجسس	۳۱
تباهی عبادت	۳۲
تیرگی روابط	۳۳
بستر عداوت	۳۴
بی اعتمادی به نیکان	۳۵
اجتناب از مواضع تهمت	۳۶
معیار گمان	۳۷
سوء ظن ممدوح (دوست یابی)	۳۸
سوء ظن به مردم (زمان غلبه جور و بی عدالتی)	۳۹
سوء ظن ممدوح (سوء ظن به دشمن)	۴۰

پیشگفتار

قدر "مجموعه‌ی گل" مرغ سحر داند و بس...

کلام خاندان عصمت و طهارت علیهم‌السلام چونان آفتابی است که زیستن بشر در ظل انوار آن، رنگی آسمانی می‌گیرد و طعمی الهی می‌یابد. پیامبر اعظم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم و ائمه‌ی اطهار علیهم‌السلام، روشنگران طریق سعادتند و با هدایت‌های آن بزرگواران، گام‌های موفقیت و سعادت را در زمینه‌های مختلف زندگی می‌توان برداشت.

"مجموعه‌ی گل" عنوان کلی کتب احادیث موضوعی است که به همت محققان و نویسندگان دینی گرد آمده است و در هر کدام از آن به موضوعی خاص پرداخته شده که زوایای مختلف آن از منظر دین مورد مذاقه قرار گرفته است.

در این مجموعه سعی شده است کاربردی‌ترین موضوعات و مباحثی که نیاز بیشتر جامعه است ارائه شود. همچنین تلاش شده تا احادیثی مطرح شود که از حیث سند متقن باشد.

امید است مجموعه‌ی حاضر، بهانه‌ای شود تا فعالیت‌های گسترده‌ای در نشر آموزه‌های خاندان نور علیهم‌السلام انجام گیرد و جامعه اسلامی سرشار از معارف بلند اهل بیت علیهم‌السلام گردد.

آستان قدس رضوی
معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی
اداره‌ی امور فرهنگی

مقدمه

آدمی موجودی اجتماعی است و ناگزیر از برقراری ارتباط و تعامل با دیگران است. در این ارتباط با دیگران چه در محیط خانواده و بستگان و چه در تعاملات دوستانه و اجتماعی، صحنه‌ها و مناظر و رفتارهایی را می‌بیند و یا سخنانی را می‌شنود که از طریق این مشاهدات و شنیده‌ها پیام‌هایی به مغز او راه می‌یابد، سپس براساس آن پیامها، تصوّراتی در ذهن او شکل می‌گیرد. این تصورات ممکن است خوب یا بد باشد، اما تصدیق این تصورات اهمیت خاصی دارد. می‌توان طرف منفی را تصدیق نمود یا به سمت تصورات سوء متمایل شد، زیرا مرحله‌ی تصدیق، مرحله‌ای اختیاری است که بسیار حسّاس و مهم است چرا که انسان در این مرحله، طبق ظاهر یک فرد و یا رقبا و گفتارش نسبت به او می‌خواهد قضاوت کند، قضاوتی که متهم در دادگاه حاضر نیست از نظر اسلام و از منظر عقل قبل از رسیدن به یک دلیل قاطع و محکم نمی‌توان دیگران را حتی در فضای ذهنی خود محکوم کرد.

امیر المؤمنین علیه السلام می‌فرماید: لَا تَكُنْ مِمَّنْ... تَغْلِبُهُ نَفْسُهُ عَلَى مَا يَظُنُّ وَلَا يَغْلِبُهَا عَلَى مَا يَسْتَيْقِنُ.^۱

«چونان کسی مباش که در آن چه گمان می‌برد نفسش بر او چیره می‌آید و در آن چه یقین دارد بر نفس خود چیره نمی‌شود»

قرآن کریم مؤمنان را به شدّت از چنین عملکردی بر حذر می‌دارد:

«يا ايها الذين آمنوا اجتنبوا كثيراً من الظن ان بعض الظن اثم»^۱
«ای کسانی که ایمان آورده‌اید، از بسیاری گمان‌ها دوری
کنید زیرا برخی گمان‌ها گناه است»

سوء ظن به مؤمن، سوء ظن به خداست:

سوء ظن به مردم، با ایمان به خدا و حسن ظن به او منافات
دارد زیرا اگر کسی به حکیمانه بودن گفتار پروردگار، ایمان
داشته باشد، هشدار خداوند در نهی از سوء ظن به مردم و
پیامدهای آن، در دوری از گناه سوء ظن، برای او کافی است.

* عوامل و ریشه‌های سوء ظن به مردم

۱. هم نشینی با بدان

۲. آلودگی درون

۳. توقعات و عدم برآورده شدن انتظارات

۴. افراط در سرزنش

۵. ظاهر بینی:

پیامدهای سوء ظن به مردم

۱. رواج بی‌اعتمادی در جامعه

۲. فراموشی عیوب خود

۳. انزوا و قطع رابطه (دوست‌گریزی)

۴. بیماری

۵. زمینه‌ساز غیب

۶. تجسس در امور دیگران

۷. تباهی عبادات

۸. تیرگی روابط و ایجاد کینه و عداوت ورزی

لزوم پرهیز از مواضع تهمت و سوء ظن دیگران به خود:

نوع عملکرد افراد در برانگیختن حسن ظن یا سوء ظن
دیگران بسیار مؤثر است مؤلفه‌هایی چون میزان وضوح و یا
مبهم بودن رفتار و گفتار، شرایط محیطی و زمانی یک عمل

یا سخن مثل این که حرکتی خاص در یک مکان خلوت یا زمان ویژه‌ای صورت گیرد. به هر حال همان‌گونه که عقل و دین حکم به حسن ظن به دیگران می‌کند از برانگیختن سوءظن دیگران نسبت به خویش که زمینه‌ساز بدنامی و تهمت و شایعه‌پراکنی است نهی می‌نمایند.

جایگاه حسن ظن به دیگران:

قرآن کریم، مؤمنان را به خوش‌بینی نسبت به یکدیگر فرا خوانده است و عده‌ای را که به دلیل قبول شایعات در مورد برخی مؤمنان به سوءظن دچار شده بودند شتمت می‌کند: «وَلَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُمْ مَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَتَكَلَّمَ بِهَذَا سُبْحَانَكَ هَذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ» (نور، ۱۶)

«چرا آن‌گاه که این سخن [شایعه] را شنیدید نگفتید: ما را نشاید که آن را بازگو کنیم، پروردگارا تو منزهی، این تهمتی بزرگ است.»^۱

امیرالمؤمنین علیه السلام می‌فرماید: «ضَعَّ امِيرَ اَخيكَ عَلٰى اَحْسَنِهٖ»^۲ کار برادرت را به بهترین وجه حمل کن.

بر مبنای این فرمایش مولای متقیان، نگرش مؤمنین نسبت به هم باید به حدی از صفا و خیرخواهی برخوردار باشد که اگر درباره‌ی عمل یا سخن یکدیگر چند وجه را احتمال دادند بهترین را برگزینند نکته قابل توجه این است که حضرت نفرمودند از بین احتمال بد و خوب، دومین را برگزین بلکه می‌فرمایند از بین احتمالات خوب و خوب‌تر، بهترین آن‌ها را انتخاب نما.

خوش‌بینی، شجره‌ی طیبه‌ای است که به دلیل برکات و آثار ارزشمندش اگر فردی متصف به این فضیلت باشد، به تعبیر امیرالمؤمنین علیه السلام، برترین و بهترین عطیه‌ها نصیب او شده

۱. این آیه مربوط به داستان اِفک است. ر.ک ترجمه المیزان ۱۲۹/۱۵

۲. اصول کافی، ۲/۳۶۲

است.

ایمان و پاکی درونی خاستگاه حسن ظن به مردم:

حسن ظن، نشأت گرفته از ایمان محکم و استوار به آموزه‌های دینی است. زیرا سوء ظن، مناهای قلبی است و تنها از طریق ایمان به آگاهی و علم پروردگار نسبت به ضمایر و نیات انسان می‌توان از ابتلا به آن در امان بود. «وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا» (اسراء، ۳۶) و چیزی را که بدان علم نداری دنبال مکن زیرا گوش و چشم و قلب، همه مورد پرسش واقع خواهد شد.

برخی آثار حسن ظن به مردم:

۱. خوش بینی مایه آرامش و سلامت روان
۲. پیشرفت امور
۳. عامل جذب محبت دیگران
۴. کاهش اندوه و رهایی از گناه

حسن ظن مذموم و سوء ظن ممدوح:

حسن ظن به مردم به مفهوم ساده‌اندیشی برخاسته از کمبود ذکاوت و اندیشه نیست، بلکه بالعکس مدارا و محبت و خوش بینی نشان دهنده‌ی خردمندی فرد است. زیرا انسان عاقل به دلیل پیامدهای فردی و اجتماعی سوء ظن، بدون هیچ مدرک محکم و تنها بر پایه گمان‌های بی‌اساس، حاضر نیست روابط خود را با دیگران تیره و تار نماید امام علی علیه السلام فرمود: «الظَّنُّ الثُّوَابُ مِنْ شَمِيمَةِ أُولِي الْأَلْبَابِ»^۱ (گمان نیکو از خصلت‌های خردمندان است).

پس خوش‌بین به افراد یک مطلب است و دهن بینی و خوش‌باوری مطلبی دیگر، زیرا فرد خوش‌بین در عین حسن

ظن، بدون تحقیق، عملی را انجام نمی‌دهد اما فرد دهن‌بین خوش‌باور به گفته‌ها و سخنان هر شخص ترتیب اثر می‌دهد. قرآن نیز به این نکته ما را راهنمون ساخته است که: «فَبَشِّرْ عِبَادَ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ» (زمر، ۱۸-۱۷) پس بندگان مرا بشارت ده، آن کسانی که به سخن گوش می‌دهند و از بهترین آن پیروی می‌کنند.

تحقق بخشیدن حسن ظن دیگران به خود:

همان‌گونه که وقتی انسان نسبت به خدای متعال حسن ظن دارد به تحقق این گمان خویش از سوی او امیدوار است به همین ترتیب کسی که به کرامت و خیر مشهور است و دیگران به او چشم امید دارند نباید دیگران را از خیر و بخشش خود محروم سازد.

امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

هر که گمان‌ها به او نیکو باشد چشم‌های مردم به وی دوخته شود.^۱

مسلم است که این مسأله در موارد شخصی مانند بخشش اموال و دارایی‌های شخصی و گذشت و عفو در حوزه فردی و ... مصداق دارد اما در مسائل اجتماعی و حقوق دیگران و آن‌جا که مستلزم تضییع حقوق سایر افراد است، پسندیده نخواهد بود. چنان‌که امیرالمؤمنین علیه السلام در مقابل درخواست عقیل که گرچه در اوج فقر و تنگدستی به سر می‌برد ولی کمکی از بیت‌المال طلب نمود، با نزدیک کردن آهن داغ به دست وی، سختی عذاب آتش آخرت را به او یادآور شدند.^۲

حسینی

۱. بحار الانوار، ۴/۷۴/۴۱۷

۲. رک نهج البلاغه، خطبه ۲۱۷

۱ خوش بینی نیکوترین خصلت

— قَالَ عَلِيٌّ ع:

— حُسْنُ الظَّنِّ مِنْ أَحْسَنِ الشَّيْءِ وَأَفْضَلِ الْقِسَمِ.

— خوش بینی از نیکوترین خصلت‌ها و بهترین نصیب‌هاست.

۲

برترین پارسایی

قَالَ عَلِيٌّ عليه السلام:

أَفْضَلُ الْوَرَعِ حُسْنُ الظَّنِّ.

برترین پارسایی، خوش بینی است.

قَالَ عَلِيُّ ؓ:

ضَعُ أَمْرَ أَخِيكَ عَلَى أَحْسَنِهِ حَتَّى يَأْتِيكَ
مِنْهُ مَا يَغْلِبُكَ وَ لَا تَظُنَّنْ بِكَلِمَةٍ خَرَجَتْ مِنْ
أَخِيكَ سُوءًا وَ أَنْتَ تَجِدُ لَهَا فِي الْخَيْرِ مَحْمَلًا.

رفتار برادرت را به بهترین وجه آن حمل کن تا
زمانی که کاری از او سر نزده که راه توجیه را
بر تو ببندد و هیچ گاه به سخن برادرت گمان
بد مبر تا زمانی که می توانی برای آن توجیهی
نیکو بیابی.

شناخت استوار

قَالَ عَلِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ:

مَنْ عَرَفَ مِنْ أَخِيهِ وَثِيقَةَ دِينٍ وَ سَدَادَ
طَرِيقٍ فَلَا يَسْمَعَنَّ فِيهِ أَقَاوِيلَ الرِّجَالِ أَمَّا
أَنَّهُ قَدْ يَرْمِي الرَّمِيَّ وَ تُخْطِئُ السَّهَامُ.

هر که دانست که برادرش در دین، استوار و
رهپوی راه راست است دیگر نباید به سخنان
مردم درباره او گوش دهد. بدانید که گاه تیرانداز
تیر می‌زند و تیرها به خطا می‌رود.

عذر نیکو ۵

— قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

— أُطْلِبُ لِأَخِيكَ عُذْرًا فَإِنْ لَمْ تَجِدْ لَهُ عُذْرًا
فَالْتَمَسْ لَهُ عُذْرًا.

— برای گفتار و کرداری که از برادرت سر می‌زند
عذری بجوی و اگر نیافتی عذری بتراش.

۶

ریشه‌ی خوش‌گمانی

قَالَ الصَّادِقُ ع:
—

— حُسْنُ الظَّنِّ أَصْلُهُ مِنْ حُسْنِ إِيمَانِ الْمَرْءِ وَ
سَلَامَةِ صَدْرِهِ.

— ریشه‌ی خوش‌گمانی، ایمان محکم و نیکویی
مرد و سالم بودن سینه و قلب او از تاریکی‌های
اخلاق ناپسند است.

آرامش و سلامت

قَالَ عَلِيُّ عليه السلام:

حُسْنُ الظَّنِّ رَاحَةُ الْقَلْبِ وَ سَلَامَةُ الدِّينِ.

خوش بینی، مایه آرامش دل و سلامت دین است.

پیشرفت امور

— قَالَ الصَّادِقُ عليه السلام:

— خُذْ مِنْ حُسْنِ الظَّنِّ بِطَرْفِ تَرْوِّحٍ بِهِ قَلْبِكَ
وَيَرْوِّحُ بِهِ أَمْرُكَ.

— از خوش بینی بهره ای برگیر تا با آن دلت آرام
گیرد و کارت پیش رود.

جذب محبت ۹

قَالَ عَلِيُّ ؓ:

مَنْ حَسُنَ ظَنُّهُ بِالنَّاسِ حَازَ مِنْهُمْ الْمَحَبَّةَ.

هر که به مردم گمان نیک برد، محبت آنان را به دست آورد.

۱۰

کاهش اندوه

— قَالَ عَلِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ:

— حُسْنُ الظَّنِّ يُخَفِّفُ الهَمَّ وَيُنْجِي مِنْ تَقَلُّدِ
الْأَثَمِ.

— خوش بینی، اندوه را می‌کاهد و از افتادن در بند
گناه، می‌رهاند.

رهایی از غیبت

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

مَنْ سَلِمَ مِنَ الظَّنِّ سَلِمَ مِنَ الغَيْبَةِ وَ مَنْ سَلِمَ
مِنَ الغَيْبَةِ سَلِمَ مِنَ الزُّورِ وَ مَنْ سَلِمَ مِنَ
الزُّورِ سَلِمَ مِنَ البُهْتَانِ.

کسی که از [سوء] ظن برکنار باشد از غیبت
کردن برکنار می‌ماند، و کسی که از غیبت کردن
برکنار باشد از دروغ، برکنار می‌ماند و کسی که
از دروغ برکنار باشد از تهمت برکنار می‌ماند.

واقعیت بخشیدن به گمان نیک

— قَالَ عَلِيُّ رضی الله عنه:

— مَنْ ظَنَّ بِكَ خَيْرًا فَصَدِّقْ ظَنَّهُ.

— هر که به تو گمان نیک برد، چنان کن که گمانش به تو واقعیت پیدا کند.

۱۳ بدترین گناه

قَالَ عَلِيُّ ؓ:

سُوءُ الظَّنِّ بِالْمُحْسِنِ شَرُّ الْأَثْمِ وَأَقْبَحُ الظُّلْمِ.

بدبینی به نیکوکار، بدترین گناه و زشت‌ترین ستم است.

بدگمانی به مؤمن، بدگمانی به پروردگار

— قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

— مَنْ أَسَاءَ بِأَخِيهِ الظَّنَّ، فَقَدْ أَسَاءَ بِرَبِّهِ، إِنَّ اللَّهَ
تَعَالَى يَقُولُ: اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِنَ الظَّنِّ.

— هر که به برادر خود گمان بد برد، به پروردگارش
گمان بد برده است زیرا خدای تعالی می فرماید:
از بسیاری گمان‌ها بپرهیزید.

دروغ‌ترین سخن

— قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

— إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ، فَإِنَّ أَكْذَبَ الْحَدِيثِ وَ لَا

تَحَسَّسُوا وَلَا تَجَسَّسُوا.

— از گمان بهره‌یزید زیرا گمان، دروغ‌ترین سخن

است و پرس و جو و کنجکاوی نکنید.

بزرگ‌ترین بدی‌ها

— قَالَ عَلِيٌّ عليه السلام:

— اِيَّاكَ اَنْ تَغْلِبَكَ نَفْسُكَ عَلٰى مَا تَظُنُّ وَ
لَا تَغْلِبُهَا عَلٰى مَا تَسْتَيْقِنُ، فَاِنَّ ذٰلِكَ مِنْ
اَعْظَمِ الشَّرِّ.

— زنهار که نفست در آنچه گمان می‌بری بر تو
چیره آید و تو در آنچه یقین داری بر او چیره
نشوی، زیرا این کار از بزرگترین بدی‌ها است.

همنشینی با بدان

— قَالَ عَلِيٌّ ع:

— مُجَالَسَةُ الْأَشْرَارِ تُورِثُ سُوءَ الظَّنِّ بِالْأَخْيَارِ.

— هم‌نشینی با بدان، بدگمانی به نیکان را در پی دارد.

۱۸ بدنهاد

— قَالَ عَلِيٌّ عليه السلام:

— مَنْ سَاءَ ظَنُّهُ، سَاءَتْ طَوِيَّتُهُ.

— هر که بدگمان باشد، بدنهاد و بدباطن شود.

۲۰

عامل سوء ظن

— قَالَ عَلِيُّ ؓ:

— الرَّجُلُ السُّوءُ لَا يَظُنُّ بِأَحَدٍ خَيْرًا لِأَنَّهُ لَا يَرَاهُ
إِلَّا بِوَصْفِ نَفْسِهِ.

— آدم بد، به هیچ کس خوش بین نیست، زیرا همه
را مانند خودش می داند.

گمان شرور ۲۱

— قَالَ عَلِيُّ ؓ:

— الشَّرِيرُ لَا يَظُنُّ بِأَحَدٍ خَيْرًا لِأَنَّهُ لَا يَرَاهُ إِلَّا
بِطَبْعِ نَفْسِهِ.

— آدم شرور به هیچ کس گمان نیک نمی برد زیرا
همگان را به خوی و خصلت خود می بیند.

گمان پستی

— قَالَ عَلِيُّ عليه السلام:

— سُوءُ الظَّنِّ بِمَنْ لَا يَخُونُ مِنَ اللُّؤْمِ.

— بدگمانی به کسی که خیانت نمی‌کند از پستی است.

سرزنش ۲۳

قَالَ عَلِيٌّ عليه السلام:

كَثْرَةُ الْعِقَابِ تُؤَذِّنُ بِالْأَرْتِيَابِ.

سرزنش زیاد، باعث شکست و بدگمانی می شود.

۲۴

بدبینی و نیاز

قالَ عَلِيُّ عليه السلام:

لِكُلِّ اِنْسَانٍ اِرْبٌ، فَابْعَدُوا عَنِ الرَّيْبِ.

هر انسانی را نیاز و خواسته‌ای است، بنابراین از بدبینی، دوری کنید.

قَالَ عَلِيٌّ ع:

شَرُّ النَّاسِ مَنْ لَا تَتَّقُ بِأَحَدٍ لِسُوءِ ظَنِّهِ وَلَا
يَتَّقُ بِهِ أَحَدٌ لِسُوءِ فِعْلِهِ.

بدترین مردم کسی است که به سبب بدبینی که دارد به هیچ‌کس اعتماد نمی‌کند و دیگران نیز به سبب کردار بدش به او اعتماد نمی‌کنند.

سرزنش خویشتن

قَالَ الْمَسِيحُ بْنُ مَرْيَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ:

يا عبيدَ السُّوءِ! تَلُومُونَ النَّاسَ عَلَى الظَّنِّ وَ
لا تَلُومُونَ أَنْفُسَكُمْ عَلَى اليَقِينِ!؟.

ای بندگانِ بد! به صرف گمانی که به مردم
می‌برید آنان را سرزنش می‌کنید! و با وجود
یقینی که به [کردار بد] خود دارید خویشتن را
سرزنش نمی‌کنید؟

قَالَ عَلِيٌّ عليه السلام:

مَنْ لَمْ يُحْسِنْ ظَنَّهُ اسْتَوْحَشَ مِنْ كُلِّ أَحَدٍ.

هر که خوش بین نباشد از همگان گریزان است
(و با هیچ کس خو نگیرد).

— قَالَ عَلِيُّ عليه السلام:

— الْمُرِيبُ أَبَدًا عَلِيلٌ.

— آدم بدبین، همواره بیمار است.

گمان و غیبت

قَالَ عَلِيُّ ؓ:

مَنْ كَثُرَتْ رِبَّتُهُ كَثُرَتْ غَيْبَتُهُ.

هر که گمانش زیاد باشد غیبتش [از مردم یا مردم از او] زیاد شود.

۳۰

سوق دهنده به بدی‌ها

— قَالَ عَلِيُّ ؑ:

— سُوءُ الظَّنِّ يُفْسِدُ الْأُمُورَ وَيَبْعَثُ عَلَيَّ
الشُّرُورَ.

— بدگمانی کارها را تباه می‌کند و باعث روی
آوردن به انواع بدی‌ها می‌شود.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

شَرُّ النَّاسِ الظَّانُونَ وَ شَرُّ الظَّانِينَ الْمُتَجَسِّسُونَ
وَ شَرُّ الْمُتَجَسِّسِينَ الْقَوَّالُونَ وَ شَرُّ الْقَوَّالِينَ
الْهَتَّاكُونَ.

بدترین مردم کسانی هستند که بدگمان‌اند و
بدترین بدگمانان کسانی هستند که در پی اسرار
دیگران‌اند و بدترین آنان افراد پُر حرف هستند و
بدترین ایشان افرادی هستند که بسیار پرده‌داری
می‌کنند.

تباہی عبادت

— قَالَ عَلِيٌّ عليه السلام:

— اِيَّاكَ اَنْ تُسِيءَ الظَّنَّ فَاِنَّ سُوءَ الظَّنِّ يُفْسِدُ
العِبَادَةَ.

— از بدگمانی بپرهیز، زیرا بدگمانی عبادت را تباہ
می‌کند.

قَالَ الْعَسْكَرِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ:

لَا تَطْلُبِ الصِّفَا مِمَّنْ كَدَّرْتَ عَلَيْهِ وَ لَا
النُّصْحَ مِمَّنْ صَرَفْتَ سُوءَ ظَنِّكَ إِلَيْهِ فَإِنَّمَا
قَلْبُ غَيْرِكَ لَكَ كَقَلْبِكَ لَهُ.

از کسی که رابطات را با وی تیره ساختی،
انتظار صفا نداشته باش و خیرخواهی را از
کسی که به او بدگمانی، انتظار نداشته باش
زیرا قلب دیگران نسبت به تو همچون قلب تو
نسبت به آنها است.

بستر عداوت

— قَالَ عَلِيٌّ عليه السلام:

— مَنْ غَلَبَ عَلَيْهِ سُوءُ الظَّنِّ لَمْ يَتْرُكْ بَيْنَهُ وَ
بَيْنَ خَلِيلٍ صُلْحًا.

— هر که بدگمانی بر او چیره شود، جای آشتی با
هیچ دوستی باقی نگذارد.

بی‌اعتمادی به نیکان **۳۵**

قَالَ عَلِيٌّ ع:

مَنْ سَاءَتْ ظُنُونُهُ اِعْتَقَدَ الْخِيَانَةَ بِمَنْ لَا
يَخُونُهُ.

کسی که بدگمان باشد، نسبت به کسی که به او خیانتی نکرده، بدبین می‌شود و او را خائن می‌پندارد.

اجتناب از مواضع تهمت

— قَالَ عَلِيُّ عليه السلام:

— مَنْ دَخَلَ مَدَاخِلَ السُّوءِ أَتَاهُمْ، مَنْ عَرَّضَ
نَفْسَهُ التُّهْمَةَ فَلَا يُلُومَنَّ مَنْ أَسَاءَ بِهِ الظَّنَّ.

— هر که به جاهای بد آمد و شد کند، متهم شود و
هر که خود را در معرض تهمت قرار دهد نباید
کسی را که به او گمان بد می‌برد، سرزنش کند.

۳۷ معیار گمان

— قَالَ عَلِيٌّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ:

— إِنَّ مَنْ حَسَنَ ظَنُّكَ بِهِ لَمَنْ حُسْنُ بَلَاءِكَ
عِنْدَهُ.

— سزاوارترین کس به حُسن ظن تو کسی است
که به او بیشتر احسان کرده باشی.

— قَالَ عَلِيٌّ عليه السلام:

— لَا تُوَاخِ أَحَدًا حَتَّى تَعْرِفَ مَوَارِدَهُ وَ مَصَادِرَهُ،
فَإِذَا اسْتَنْبَطْتَ الْخِبْرَةَ وَ رَضِيتَ الْعِشْرَةَ فَآخِ
عَلَى إِقَالَةِ الْعَثْرَةِ وَ الْمُوَاَسَاةِ فِي الْعُسْرَةِ.

— با هیچ کس برادری مکن تا بدانی، کجاها رفت
و آمد دارد، چون از حالش به خوبی آگاه شدی
و معاشرتش را پسندیدی، بر پایه‌ی گذشت از
لغزش‌ها و کمک و همیاری در سختی‌ها با او
برادری کن!

سوءظن به مردم (زمان غلبه‌ی جور و بی‌عدالتی)

قال الهادی علیه السلام:

إِذَا كَانَ زَمَانُ الْعَدْلِ فِيهِ أَغْلَبُ مِنَ الْجَوْرِ فَحَرَامٌ
أَنْ تَظُنَّ بِأَحَدٍ سُوءًا حَتَّى يُعْلَمَ ذَلِكَ مِنْهُ وَ إِذَا
كَانَ زَمَانُ الْجَوْرِ أَغْلَبُ فِيهِ مِنَ الْعَدْلِ فَلَيْسَ
لِأَحَدٍ أَنْ يَظُنَّ بِأَحَدٍ خَيْرًا مَا لَمْ يَعْلَمْ ذَلِكَ مِنْهُ.

هرگاه روزگاری بود که عدالت در آن بر ستم
غالب باشد، حرام است که به کسی گمان بد
بری مگر اینکه بدی او بر تو معلوم شود و
هرگاه روزگاری بود که در آن ظلم و ستم بر
دادگری، غالب باشد، هیچ‌کس نباید به کسی
گمان نیک برد، مگر اینکه خوبی او بر وی
معلوم شود.

سوء ظن ممدوح

— قَالَ عَلِيُّ عليه السلام:

— مِنْ كِتَابِهِ لِلْأَشْتَرِ لَمَّا وَلَّاهُ مِصْرَ -:

الْحَذَرَ كُلَّ الْحَذَرِ مِنْ عَدُوِّكَ بَعْدَ صَلَاحِهِ
فَإِنَّ الْعَدُوَّ رَبَّمَا قَارَبَ لِيَتَغَفَّلَ فَخُذْ بِالْحَزْمِ وَ
أَتَّهُمْ فِي ذَلِكَ حُسْنُ الظَّنِّ.

— امام علی عليه السلام در فرمان استانداری مصر به مالک
اشتر فرمود:

بعد از صلح با دشمنت از او سخت برحذر
باش، زیرا گاه دشمن، خود را به تو نزدیک
می‌کند تا غافلگیرت سازد پس دوراندیش و
محتاط باش و به دشمن، خوش‌بین مباش!

مجموعه گل

- مؤمن	- حُسن ظن
- صبر	- سوء ظن
- گناه	- لقمه
- صله‌ی رحم	- همنشین
- توبه	- جلوه‌ی جلال
- راستگویی	- جلوه‌ی جمال
- سخاوت و انفاق	- راه و همراه
- خوف و رجاء	- برکت
- ذکر	- همسایه
- اخلاص	- بلا
- توکل	- سکوت و کلام
- دروغ	- نماز شب
- فرزندان	- حب اهل بیت علیهم‌السلام
- نماز	- معیارها
- حیا	- نشاط و غم
- ازدواج	- حُسن خُلق
- ادب	- دو گوهر
- انتظار فرج	- تهذیب
- غدیر	- ساده‌زیستی
- معاشرت	- کلام وحی
-

